

DOI: 10.7596/taksad.v2i3.238

en-Nefehâtü'r-Rabbâniyye fi't-Tarîkati's-Sa'diyye / Sa'diyye Tarikatı Hakkında Rabbanî Sözler*

Şeyh Ebu Tâlib el-Gazzî ed-Dımeşkî (ö.1040/1635)

Çev: İsmail KARA** - Hür Mahmut YÜCER***

Hamd, insanı yaratan, çiçeklerin tomurcuklarını çeşit çeşit meyve çıkartması için yaran Allah'a. Ne öğütler var düşünene, ne ibretler var alana. Ona hamd ederiz nimetlerinden ötürü, saklı olana da aşikâr olana da. Derde mübtelâ olup sabreden gibi şükrederiz. Allah'tan başka ilâh olmadığına, O'nun şerîki olmadığına şehâdet ederiz. Öyle bir şahitlik ki Cehennemın ateşine karşı bize kalkan olsun, günahlarımızdan, seyyiâtımızdan hiçbir şey bırakmasın geride.

Efendimiz Muhammed s.a.v.'in O'nun kulu, Rasûlü, habîbi ve halîli olduğuna şehadet ederiz. Allah, O'nu Arab'a, Acem'e, bedevîye, şehirliye bunların tamamına gönderdi. O, risâleti tebliğ etti, emâneti yerine getirdi. O'na inanıp tasdik eden kurtulur; O'nu yalanlayıp getirdiklerini inkâr eden hüsrana düşer. Öyle bir nebî ki ay yarıldı O'nun için, selâm durdu ağaçlar taşlar, tesbih edip dile geldi avucundaki taşlar. Su kaynadı parmaklarının arasından, fişkirdi. Salât O'na, âline olsun. [2a] En büyük korkudan bize eman olsun bu salât.

Ashâbına da salât olsun. Onlar ki mallarıyla, canlarıyla onu desteklediler de en büyük payı, nasibi aldılar. Her vesileyle bol bol selâm duasında bulun onlara, bir o kadar da yücelt onları, ta'zîm et.

Bu, değerli bir mecmua. Önemli ve güzel bir risâle. Sa'diyye sâdâtının tarîkatını, bu büyük tarîkatın kurucularını/mensuplarını anlatmaktadır. Tarîkat-ı merdiyyelerinin esasını bildiriyor. Kat'î delillerle onları kabul etmeyenleri caydırıyor. Onu beş bab ve bir hâtîme şeklinde tertib ettim. Kalbin selâmetine ve güzel sona giden yolu gösteriyor. Kaleme alınca ona *en-Nefehâtü'r-Rabbâniyye fi't-Tarîkati's-Sa'diyye* adını verdim. Adı kutlu olan Allah bizi sadık fakirlerin, salih meşâyihin, hidâyet üzere olan imamların hayırlarına dahil etsin.

* *en-Nefhatü'r-Rabbâniyye fi't-Tarîkati's-Sa'diyye*, Sa'diyye tarikatına ait temel eserlerden birisidir. Şeyh Ebû Tâlib el-Gazzî ed-Dımeşkî (ö. 1040/1635) tarafından kaleme alınmıştır. Gazzî eserini yazarken büyük oranda Şeyh Şemseddin Muhammed Ömer es-Sa'dî'nin *Risâletü'l-Muhammediyye fi'r-reddi ani's-sâdeti's-Sadiyye* isimli eserinden ihtisarda bulunmuştur. Eserin Türkiye kütüphanelerinde iki nüshası bulunmaktadır: Süleymaniye Ktp., H. Hayri, nr.145, 30vr.; Süleymaniye Ktp., YB, nr. 3053. Bu çeviri H. Hayri, nr.145'lı nüsha esas alınarak yapılmıştır.

** Eğitimci Yazar

*** Karabük Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Onlar ki hakk ile hükmetmişler, onunla adâlet icra etmişlerdir. İşte Rablerinin gösterdiği yolda yürüyenler, mutluluğa erişecek olanlar da onlardır.

1. Bab, tarikatın silsilesinden, senedinden bahsediyor, onu inceliyor.

2. Bab, velî ve kerametın anlamlarını (ve bu iki kavramdan) ayıramayacak olan istikâmet (kavramını) ele alıyor. Daha sonra bir nebze de büyük şeyhlerimizin hallerinden (ahvâl), kendilerinden sâdır olmuş, halk arasında meşhur olan kerametlerden bir kesit sunuyor.

3. Bab,[2b] İslâm âlimlerinin şeyhlerimizin zikirde kullandıkları ifadeler, bu ifadelerin genel kullanışlarının dışına çıkarılması hakkındaki bazı ilginç fetvâları anlatıyor.

4. Bab, vecd hali ve Allah'ın inâyeti ve nimetleriyle çevrelenmiş velî kullarına lütfu olarak vârid olan hallerden bahsediyor.

5. Bab, velînin menşûru (yapa geldiği) zikrin fazileti, hafî ve celî kısımlarına ayrılması hakkında. Sonuç bölümünde ise doğru itikad ve kusur bulmaktan uzak durmak hakkında.

1.Bab; Tarîkat silsilesi ve ondaki senedi ele alıyor ve inceliyor. Bil ki ârif-i billah âriflerin şeyhi Allah'a yakın kulların önde geleni, zâhidlerin önderi, sâliklerin lideri, Kutb-u Rabbânî, büyük şeyh Efendimiz Sadeddin Cebâvî el-Cennânî'nin- *Allah ruhunu takdis etsin bizi onun fethi ve fetihleri ile rızıklandırın*- biri vehbî biri kesbî olmak üzere iki senedi vardır. Vehbî olan ârif-i billâh, Kutb-u emced, oğlu Şeyh Şemseddin Muhammed Efendimiz'in – Allah sırlarını takdis etsin üzerimize onun nur bulutlarını çoğaltsın- rivâyet ettiği senettir. Şeyh Sadeddin el-Cennânî babası, ârif-i billah Yunus Şeybanî zamanında –Allah ruhunu takdis etsin [3a] rahmetinden feyzi ile akşam sabah onu rızıklandırmaya devam etsin- itaat korusundan çıkmış, eğlence ve aylıklıkla meşgul idi. Havran yurduna¹ çıkmış bir süre orda yol kesmiş ve eşkıyalık yapmıştı. Bu durum babası Şeyh Yunus Şeybânî'nin kulağına geldi. Buna üzüldü.

Allah'a yalvararak salah ve hidâyeti için olmazsa vakt-i saatinden önce ölmesi için duada bulundu. Daha önce Allah'ın ıslâh etmesi şeklindeki duaları kabul etmesi bahtiyarlığına nail olmuştu. O'nun ıslâh edilmesi duası da kabul edildi.

Bu durumda üç kişi gördü. Üzerindekileri çekip almak için onlara yöneldi. İçlerinden biri ona dönüp şöyle dedi. *“İman edenlerin Allah'ın zikrine kalbi yumuşama zamanı gelmedi mi?”*² İnsanların en hayırlısı aleyhisselatü vesselâmdan gelen bu söz üzerine hayal kırıklığı vecd ve şiddetli susuzluk duygularıyla öyle bir ağlamaya başladı ki atından bile düştü. Zar zor nefes alabiliyordu. Yerde kaldı. İçlerinden biri ona yaklaşip eliyle göğsüne vurdu. *Estağfirullah daha önce yapmış olduklarımdan, Allahtan bağışlanma diliyorum* dedi. Bu baygınlığından ayılınca heyecanı biraz dindi. Nefesi düzene girdi. Biri cebinden birkaç hurma çıkarıp Allah'ın Rasûlüne ikram etti. [3b]

Yâ Rasûlellah ona su ver, susuzluğunu köreltsin dedi. Hz.Peygamber, *Onları kendin ve zürriyetin için al* diyerek ona verdi. Şeyh onları aldı ve onlarla birlikte onların nail olduklarına nail oldu. Dönüp gitti. –Allah zâhirini ve bâtını mamur etsin- Sadeddin Cebâvî'de gizli sırlar sudûr etti. Mevlâsının cezbisine kapıldı. Kendisine verdiklerine nail oldu. Ona tabi olmak ne büyük saadettir. Onunla savaşmak, ona düşman olmak ne bedbahtlıktır. Allah'ın

¹ Suriye'nin güneyinde Kunaytara bölgesinde günümüzde Golan tepeleri sınırları içinde kalan Şeyhü'l-Haramun dağı.

² Hadid, 56/16.

Rasûlü şöyle buyurdu; “*Kim benim velime düşmanlık ederse ona harp ilan ederim. Kulum kendisine farz kıldığım şeylerden bence daha sevimli herhangi bir şeyle bana yakınlık kazanamaz. Kulum bana nafîle ibadetlerle yaklaşır. Sonunda onu severim. Sevince de işiten kulağı, gören gözü, tutan eli ve yürüyen ayağı olurum. Benden ne isterse veririm. Bana sığınırsa onu korurum.*”³

Kesbi senede gelince; şeyhü'l-vücûd, cömertliğin zirvesi, bütün şeyhlerin şeyhi, söz birliği ile velilerin önderi, zâhir kerâmetlerin, yüce makamların, [4a] büyük azimlerin, övgüye layık rütbelerin, sâdım işaretlerin, harika nefeslerin, kudsi makamların, melekûtî sırların, yüksek derecelerinin, ard arda gelen nefehâtın sahibi inâyette Râsîh kadem, âyetlerin hakîkatini açıklamada keşf-i mübin, müşâdelerin manalarını açığa çıkarmada feth-i mekin sahibi şeyhimizin senediyle başlayarak derim ki, Allah onu hakîkatlara muttali kılmıştır. Mahlukata rahmet olarak onu önder yapmıştır. Onların göğüslerini, onun heybetiyle kalplerini sevgisiyle doldurmuş avam ve havas katında onu tam kabule mazhar kılmıştır. Ona harkuladelikler vermiş, onu muğayyebât ile konuşturmuş, onun lisanı ile letâif-i esrâr ve hikmet fenlerini icrâ etmiştir. Kereme dair okunanları onunla ihya etmiştir. Nereden bakarsan bak o bir deryadır. Bunlarla efendimiz Şeyh Muhammed'i kast ediyorum. Allah ondan razı olsun. Tarikati babası Şeyh Sadeddin Efendimiz'den almıştır. Meşîhati de kardeşlerini geçip yine babasından almıştır. Bunun nedeni şudur. Şeyh Sadeddin vefat edince kardeşleri ile birlikte “ki ondan yaşça büyük olanlar da vardı” Hazret-i Kutbun Efendim Şeyh Sadeddin'in mezarının bulunduğu köyleri Cebâ Köyü'ne gitti. Tarikatlerinin usûlü şeyhin kendilerinden olması idi. Kerim ve fettâh olan Hak Taâlâ hazretlerinin lütfu dışında hiçbir anahtar olmadan ceddinin mezarı kime açılırsa o şeyh olacaktı. [4b] Adı geçen mezara varınca yüce Allah'ın kudretiyle kilitleri parça parça oldu. Bütün kardeşleri ve akrabası görevi ona verdiler. Din ve takvada kendilerinin şeyhi olması, kendilerine tarîkat mensuplarına zikir meclisleri kurması konusunda onunla ahitleştiler. Kim ahdinden cayarsa kendi aleyhine dönmüş olur. Allah her şeye şahittir.

Bir salih topluluğun haber verdiği göre Allahü Taalâ onun eli ve bereketi ile dedesinin köyüne gidiş gelişinde “*Şu andaki yolculularında da müşahede edildiği gibi*” ayağa kalkamayan, kadın, erkek, kız ya da erkek çocuğu ayağa kaldırmıştır. Onunla birlikte adı geçen köye gidenler insanların sayısı binlerle ifade ediliyordu. Şam Müftüsü ve hatibi Şeyhülislam Şeyh Necmeddin el-Behensî el-Hanefî rahmetullahi aleyh'de bu durumlara şahit olmuştur. Gözleri ile gördüğü bu halleri şahit olduğu esrarı anlatırken bunları yaptıran Allah'ı tazim eder bir yandan da ağlardı. –Muvaffakiyet Allah'tandır.

Babası Şeyhülârifin Şeyh Sadeddin her hayrı ve güzelliği kendisinde toplamış olan babası Şeyh Hüseyin Efendimiz'den, o babası Hasan Efendimiz'den, o babası kutbü'l-ferdü'l-evhad Şeyh Muhammed Efendimiz'den, o babası Şeyh Ebu Bekir Efendimiz'den, o babası Şeyh Ali'den, o kardeşi Şeyh Muhammed Şemseddin Efendimiz'den, o babası kutbü'l-gavs el-ârifü'r-rabbânî Şeyh Sadeddin Cebâvî el-Cennânî Efendimiz'den, o da babası bahru'l-muhît kutbü'r-rabbânî Şeyh Yunus Şeybânî Efendimiz'den hilâfet almıştır. Allah dinde, dünya ve ahrette onlarla ve temiz ruhlarıyla bizi istifade ettirsin. Onlarla ahitlerine sadık kalmış erlerdir. Rableri onlara en yüce makamları vermiştir. Onlar hayatlarında, vefatlarında, insanlar içerisinde de kutupturlar.

Şeyh Yunus Efendimiz tarîkati şeyhi Şeyh-i Kebîr Ebu Said Endelûsî'den, o şeyhi Şeyh Ebu'l-Berekât'dan, o şeyhi Şeyh Ebu'l-Fadl Bağdâdî'den, o şeyhi Şeyh Ahmed Gazzâlî'den, o şeyhi Ebu Bekir en-Nessâc'dan, o şeyhi Şeyh Ebu'l-Kâsım Gurgânî, o şeyhi

³ Buhari, *Rikak*, 38.

Şeyh Osman el-Mağribî'den, o şeyhi Ebu Ali el-Kâtib'den, o şeyhi Şeyh-i Kebir Ebu Ali Ruzbârî, o şeyhi seyyidü't-tâife Şeyh Ebu Kasım Cüneyd-i Bağdâdî'den [5b], o hocası ve dayısı Seriyü's-Sakatî'den, o şeyhi Maruf el-Kerhî'den, o bahru'l-ulûm İmam Ali bin Rızâ'dan, o babası İmam Musa Kâzım'dan, o babası Cafer es-Sâdık'tan, o babası İmam Muhammed Bâkır'dan, o babası İmam Ali Zeynelâbidin'den, o babası Rasûlullahın torunu Hüseyin'den, o babası Aliyyü'l-Murtaza'dan o da seçilmiş peygamber âlemlerin rabbinin elçisi din gününe kadar salât ve selâmın daim olacağı Hz. Muhammed aleyhisselamdan almıştır.

Önemli Not: “*Allahü taâlâ rabbın Adem oğullarından onların bellerinden zürriyetlerini almış*”⁴; İbn Abbas bu âyet hakkında şöyle diyor; Allah Adem aleyhisselamı yaratınca sırtına dokunup zürriyetini aldı. Peygamberlerle başladı. Onlardan da Efendimiz Muhammed aleyhisselâm ile başladı. O'na Ey Muhammed diye seslendi. O evet rabbim dedi. Seni kim yarattı deyince, *sen rabbim* diye cevap verdi. Allah, *öyleyse bana secde et* buyurdu. O da Allah'a secde ederek yere kapandı. Sonra Allahü Taalâ peygamberlere aynı şeyi yapmalarını emretti. Onlarda peygamberimizin yaptığını yaptılar. Sonra zerreler halinde Adem aleyhisselamın zürriyetini aldı. Allahü Taala'nın elindeydiler. Onları dilediği gibi evirip çeviriyordu. Allah, *Ey Ademoğulları* diye seslenince *buyur rabbimiz* dediler.

Sizi kim yarattı diye sorunca

bizi "*sen yarattın*" dediler.

Rabbiniz kim diye sordu.

"*Sen rabbimizsin*" dediler. *Öyleyse sözünüzde doğru iseniz bana secde ediniz* buyurdu. Kafirler ve münafıklar dışında hepsi Allah'a secdeye vardılar. Onların sulbleri bir türlü secde edemedi. Sonra "*Ben sizin rabbiniz değil miyim?*" kavliyle onlardan ahid aldı.

"*Evet*" dediler.

Ömer b. Hattab (r.a.), Rasûlullah (s.a.v.)'e bu ayetin sorulduğunu duydum, O şöyle buyurdu diyor: "*Allah Adem'i yarattı sonra sağ eliyle sırtına dokundu, ondan zürriyetini çıkarıp aldı, bunlar Cennetlikler, cennetliklerin amelini yapacaklar buyurdu. Sonra sırtına dokundu ve yine zürriyetini aldı, bunlar da Cehenneme gidecek olanlar, cehennemliklerin amelini işlerler buyurdu. Birisi bu ameller nelerdir ey Allah'ın Rasûlü deyince, Rasûlullah (s.a.v.);*

"Allah bir kulu Cennet için yaratınca ondan ölüncüye kadar Cennetliklerin yaptığı amellerden herhangi birini yapmasını ister, böylece onu Cennete alır, bir kulu da Cehennem için yaratınca ölüncüye kadar Cehennemliklerin yaptığı herhangi bir ameli işlemesini ister, böylece onu cehenneme sokar." [6b]

Bazı müfessirler saadet ehlinin gönülden ikrarda bulunup 'elbette' dediklerini, şekâvet ehlinin ise istemeyerek bunu söylediklerini ifade etmişlerdir, onlara göre "*Göklerdeki ve yerdekiler ister istemez O'na teslim olmuşlardır*"⁵ ayetinin söylemek istediği budur.

Misakın yeri konusunda ihtilâf etmişlerdir. Arafat'ın yanındaki bir vadi olan batn-ı Numan'da olduğu, Hindistan'da Dehna'da olduğu söylenmiştir. Mekke ve Taif arasında olduğunu söyleyenler, Cennetten çıkarıldıktan sonra semada olduğunu söyleyenler de

⁴ Araf 7/172

⁵ Âl-i İmran, 2/83.

olmuştur. Allahü Teâlâ'nın onları hep birlikte çıkardığı, onlara şekil verdiği, onlara kullanacakları akıllar verdiği, konuşacakları diller verdiği, sonra onlarla yüz yüze konuştuğu, ben sizin rabbiniz değil miyim buyurduğu rivayet edilir. Bir başka rivayete göre de Allahü Teâlâ onlara hitaben şöyle buyurmuştur: Benden başka ilâh olmadığını bilin, ben sizin rabbinizim, benden başka rab yoktur, bana hiçbir şeyi ortak koşmayın, bana ortak koşup bana inanmayandan intikam alacağım, ben size ahdimi ve misakımı hatırlatacak elçiler göndereceğim, size kitaplar indireceğim. Onlar bir ağızdan, senin rabbimiz ve ilâhımız olduğuna şahit olduk, senden başka ilâhımız yoktur, dediler. Böylece onların misakını aldı, sonra ecellerini, rızıklarını, başlarına gelecekleri belirledi. Adem (a.s.) bakınca onların zenginini, fakirini, güzelini çirkinini gördü. Rabbim dileseydin onları eşit yapabilirdin dedi. Allahü Teâlâ *ben bana şükredilmesini severim*, onları tevhide üzerine sabit kıldı, birbirlerine şahit tuttu, [7a] (Ademin) sulbüne iade etti. Kendisinden misak alınmış olan her (ruh) dünyaya gelmedikçe kıyamet kopmaz.”

“Allah Adem oğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini almış ...” (Araf 7/172) ayetinde onların belleri ifadesi ile kastedilen Adem oğullarıdır, onların zürriyetleri cemi (çoğul) sîgası ile. Bu şekilde Medineliler, Ebû Amr ve İbn Amir okumuştur, diğerler tekil olarak *zürriyyetehum* şeklinde okumuşlardır. Bu misakı hatırlamayanlara nasıl hüccet gerekir denirse cevap şudur: Allah Teâlâ vahdâniyetinin delillerini, peygamberlerinin ve elçilerinin kendilerine verilen haberler konusunda doğruluğunu açıklamıştır. İnkâr eden inatçılığında inkâr etmiş olur, ahdi bozmuş olur. Onlara hüccet gerekir. Unutmaları, koruyamamış olmaları, Allah katında fazlı ve şerefi büyük olan muhbir-i sadık s.a.v. haber verdikten sonra hüccet gerekliliğini düşürmez. Bil ki Allahü Teâlâ kullarından ahdi ve misakı zerrelere aleminde almış, onları kendilerine şahit tutmuştur. Sonra şanı yüce olan Allah bize varlık aleminin ilâhını göstermiş, bize peygamberler, elçiler göndermiştir. Bizi (bu misakı) hatırlamanın gereğine uymaya çağırıyor. Kim onların (çağrısına) icabet eder ve onları doğrularsa kendisi için güven ve iman elde etmiş, [7b] önceki ahdin gereğine ulaşmış olur. Kim de onları yalanlar ve bunu inkâr ederse dünyada ve ahirette hüsrana uğramış olur. Sonra vahiy kesilip peygamberler ölünce Allahü Teâlâ her ümmet içinde onlara peygamberlerinin ahidlerini hatırlatacak, bu ahdin gereğine yöneltecek alimler ve arifler var etmiştir. Bununla ilgili olarak Peygamberimiz s.a.v. “*Ümmetimin alimleri İsrail oğullarının peygamberleri gibidir*”⁶ buyurmuştur. Sultânü'l- Muhibbîn Efendim Ömer b. el-Fârîd k.s. bizim alimimiz onların bir nebisine denktir, bizden hakka çağırın risâleti yerine getirmiş olur. Zamanımızdaki arifimiz onların ülü'l-azm peygamberleri gibidir, azimetle amel etmiştir. Kavmi içinde şeyh olan onun ümmetindeki peygamber gibidir, Allahü Teâlâ, “*Allah'a çağırıp salih amel işleyen ve ben Müslümanlardanım diyen kişiden daha güzel sözlü kim olabilir*”⁷ buyuruyor, Peygamber s.a.v. de Hz. Ali'ye “*Allah'ın seninle bir kişiye hidayet vermesi senin için kırmızı develerden daha hayırlıdır*”⁸ buyuruyor diyor.

Uyarı: Ahdin muhafazası en önemli meselelerden biridir. Allahü Teâlâ “*Muhakkak ki sana biat edenler ancak Allah'a biat etmektedirler. Allah'ın eli onların ellerinin üzerindedir. Kim ahdini bozarsa, ancak kendi aleyhine bozmuş olur. Kim de Allah ile olan ahdine vefa gösterirse Allah ona büyük bir mükâfat verecektir.*”⁹ buyurmaktadır. Yine O, *Allaha karşı*

⁶ Razi, Tefsir, 8/302; Neysaburi, Tefsir: 1/264; Keşfu'l-Hafa: 2/64.

⁷ Fussilet 41/33.

⁸ Müslim, *Fadâil'is-Sahabe*, 34; Tecrit Terc. 10/280.

⁹ Feth, 48/10.

sorumluluğunuz bilincinde olun ve ona yaklaşmaya yol arayın...”¹⁰ ve “Bana yönelenin yoluna tabi ol.”¹¹ buyuruyor.

Sâlikin mutlaka kendisinin basiret üzere hissien mürşidi olacak Allaha çağırarak bir mürşid-i kâmilî olmalı, meczûbun da kendisini yaratılmışlardan çekip

Huzur meâl-Hakk’a ulaştırarak manevî bir hâdîsi olmalıdır. Allah’ın lütfundan bahşedip de bu iki tür mürşid olmadan vüsûl isteyen muhâlî istemiş olur.

Mürşid-i Hissî de Allah’ın lütfudur, gerçekte hidâyet eden yalnız Allah’tır denirse deriz ki; Buna şüphe yok “*De ki hepsi Allah katındandır.*” Ne var ki burada dikkat edilmesi gereken bir incelik vardır. O da şudur; mürşid-i Hissî, mürîdi kesbi zâhir olup Vehbî bâtın olandan irşâd eder.

Mürşid-i Manevî ise vehbî zâhir olup kesbi bâtın olandan irşâd eder. Bu faziletli makamı kesb etmesi meded-i ilâhî feyzini alabilirliği ve Allahü Taalâ’nın ezelfî ilminde bulunduğu kadarıyla sırrına ermesi ölçüsündedir.

Allahu Taalâ buyurdu ki; “*Allahu yec’alü risâlâtih/ Risaletini kime vereceğini Allah, en iyi bilendir.*”¹², “*Yülki’ruha min emrihi ala men yeşâ*”¹³. İrşâd-ı mânevîyi elde edenlerden biri İbrahim bin Edhem radiyallahu anhtır. Ona çatısından birisi *develerimi olatıyorum, sen ne bunun için yaratıldın ne de bunun için bir şey emredilmedi* diye seslendiği kıssasında meşhur olduğu üzere. Velhasıl müridin mutlaka bir şeyhi olmalıdır. Şeyhi olmayanın şeyhi şeytandır. Muvaffak kılan Allah’tır.

Allahu Taalâ; “*Eğer bilmiyorsanız zikir ehline sorun*”¹⁴ buyurmuştur.[8b] Peygamber aleyhisselam da “*İlim Çin’de de olsa arayınız*” buyurmuştur. Diğer bir hadiste de, “*İlim ancak çalışmakla elde edilir*”. Allahü Taala da, “*Eğer Allah’ı sevdiğinizi iddia ediyorsanız bana tabi olun ki Allah ta sizi sevsin.*”

Bilinmektedir ki Peygamber aleyhisselâm vahyi Cebrail aleyhisselamdan almıştır. Allahü Taala; “*nezele bihi’r-Ruhu’l-emin- Uyarıcılardan olman için senin kalbine onu Cebrail indirmiştir.*” “*Çünkü onu güçlü kuvvetli ve üstün yaratılışlı biri (Cebrail) öğretti*”¹⁵.

Yine Musa aleyhisselâma da; “*Bir vakit Musa aleyhisselâma demişti ki o iki denizin birleştiği yere varıncaya kadar durup dinlenmeyeceğim yahut senelerce yürüyeceğim*”¹⁶. Sonra Allahu Taala onu ve yardımcısının kıssasını şu âyete kadar anlattı. “*Kullarımızdan bir kul ile karşılaştılar ki ona katımızdan bir rahmet vermiş yine ona tarafımızdan bir ilim öğretmiştik. Musa aleyhisselam ona sana öğretilenden bana doğruyu bulmama yardım edecek bir bilgi öğretmen için sana tabi olabilir miyim dedi.*”¹⁷.

Büyük peygamberlerin durumu böyle olunca diğer insanların bir mürşid edinmelerinin daha da gerekli olduğu açıktır.

¹⁰ Mâide, 5/35.

¹¹ Lokman 35/15.

¹² **En’am 6/124.**

¹³ Allah, kullarından dilediği kişinin üzerine Allah’a ulaşma gününün geldiğini ihtar etmek için, emrinden bir ruh ulaştırır. Mü’min 40/15

¹⁴ **Nahl, 16/43.**

¹⁵ Necm 53/5.

¹⁶ Kehf, 18/60.

¹⁷ Kehf 18/65-66.

2. Bab; Veli, Kerâmet ve Veliye istikamet olarak ikram edilen şeyleri ele alıyor. Bir nebze de değerli şeyhlerimizin hallerinden, kendilerinden sadır olan ve halk arasında meşhur olan kerâmetlerden bahsediyor.

Allahu Taala şöyle buyuruyor. “*Elâ inne evliyâallahî*” “Dikkat edin Allah’ın dostlarına korku yoktur. Onlar ahirette mahzun olucu da değildir” Velî; feîl kalıbında mef’uldür. O, Allah’ın işlerini üzerine aldığı kimsedir. Nitekim Allah, “*Ve hüve yetevelle’s-sâlihîn*”¹⁸ buyuruyor. O göz açıp kapayıncaya kadar bile onu kendi haline bırakmaz. O’nun gözetimini, taatini, ibadetini üstüne alır. Böylece velî, Allah’ın hukukunu arayıp bularak yerine getirir. Allah’ın onu koruması altında bulundurması iyi günde de kötü günde de devam eder.

Âlimler velinin kendisinin “veli” olduğunu bilip bilemeyeceği konusunda ihtilâf etmişlerdir. Bunun mümkün olmadığını söyleyenler vardır. Çünkü veli kendini tasğir gözüyle mülâhaza eder, kendisinden bir kerâmet zuhûr ederse bunun bir tuzak olmasından endişe eder. Zira o, bulunduğu mevkinden düşmekten, akıbetinin tam aksi yönde olmasından endişe duymaktadır. Âkıbet endişesi kendisinden uzak olsa bile velinin kendisini velî olduğunu bilmesinin mümkün olduğunu düşünenler de vardır. Çünkü velinin sahip olduğu tazim, heybet ve iclâl daha kuvvetli, daha baskındır. Tazim ve heybetin azı kalpler için daha tesirlidir. Cennetle müjdelenen aşere-i mübeşşerenin durumu böyledir. Âkıbetlerinin selâmet olduğunu bilmeleri onları etkilememiştir. Bu görüşte olanlardan biri Ebu Ali ed-Dekkâk rahmetullahi aleyhtir.

Rivâyete göre İbrahim b. Edhem (ks.), bir adama veli olmak ister misin diye sormuş, adam “evet” diye cevap vermiş. O da: “*Dünyadan hiçbir şey isteme, nefsini Allah’a ver, sana yönelmesi, senin yanında olması için bütün varlığını ona yönel*” buyurmuştur.[9b]

Yahya velilerin özelliklerinden bahsederken: “*Onlar Allah’ın, meşakkatine dayandıktan sonra ünsiyetiyle ünsiyette kaldığı kullarıdır. Ebu Yezid (ra.) “Allah’ın velileri, Allah’ın gelinlik kızları gibidir. O’nun katında “Üns” makamında yüzleri duvaklıdır. Onları dünyada da ahirette de kimseler görmez”* demektedir.

Kerâmetlerin zuhûrunun caiz olduğunda şüphe yoktur. Allah’ın kudretinde bu imkânsız değildir. Aksine peygamberlerden mucizeler zuhûr etmesi gibi mümkünât kabilindedir. Ehl-i Sünnet ve’l-cemaatten meşâyih-i ârifînin, usülcülerin, fukaha ve muhaddisînin görüşü budur. Muhakak ki imamların çoğuna göre işin doğrusu peygamberler için geçerli olan mucizelerin kerâmet olarak veliler için de geçerli olacaktır. Ancak meydan okumama şartıyla.

Bunun kerâmetlerle mucizelerin birbirine karışmasına yol açacağı görüşü doğru değildir. Çünkü peygamberlerin mucizeyi meydan okuyarak göstermesi gerekir. Velinin de kerâmetleri gizlemesi gerekir. İzin zarûreti ya da hâl-i gâlib veyahut bazı müridlerini desteklenmesi durumları bunun dışındadır. Bizim meşâyih-i kirâmımızın kerâmetlerinde galib olan/öne çıkan -Allah insanları onlardan istifade ettirsin-birinci ve bu ikisi dışında da vuku bulmuşsa da üçüncü durumlarda da meydana gelmesidir.

Bil ki veliler ya halk adamlarıdır, özellikleri halk tarafından tanınmaları, onlar arasında tasarrufta bulunmalarıdır. Ya da insanların bilgisinden gizli olmaları anlamında, Hak erleridir. Allah’tan başkası onları bilmez, halk adamları ferâset-i îmâniye ve küşûfât-ı

¹⁸ Allah salih kullarının işlerini üzerine almıştır. A’raf, 7/196

halkiyye ile imdâd ederler. Biri gaybî hâdiselere nevâzil-i melekûtiyyeye dair şöyle oldu ya da olacaktır der.

Hakk erenlerinden ise böyle bir şey sâdır olmaz. Onlar hazarat-ı aliyyenin keşfi ile Sıfât-ı ilâhiye ile ilgilidirler. Onlardan birinin herhangi bir hâdis-e-i mülkiye ye harikulâdelikler ve kerâmetlerden câzibe-i melekûtiyye'ye muttali olmadığını görebilirsin. Bazı sâlikler tarîk esnasında imkânlarının nûrunu güçlendirilmesi yakınlerinin daha ziyâde yükselmesi için harikalara rastlayabilirler.

Vâsıl olanların ise ayaklarının sebatı, ilimlerinin derinlik kazanması için herhangi bir hârîka görünmesine (parlak bir şey görmeye) ihtiyaçları yoktur.

Hakk erleri ilme'l-yakîn, ayne'l-yakîn ve hakka'l-yakîn de rûsuhları bakımından yerlerinde çakılı dağlara benzerler.

Ârif-i billâh, şeyhü'l-ârifîn, tarîkat-ı aliye ehlerinden Şeyh Alvan Efendimiz *Kâfiye* kasîdesinde şöyle der:

“Her gruptaki Allah’ın velisi ancak dünyası ve nefsinin isteklerini boşamış kimsedir.

Dünya ve nefsi ile ilgili şeyleri bıraktığında Allah’ın velisi için korku, ümit, hüznün de kalmaz.

Her halükarda Allah onun korumasını üzerine almış, (böylece) veliden hayırlı ameller ve mantık (sağlıklı düşünce) sadır olmuştur.

Kim rabbine koşar, onunla meşgul olur, onunla kalkarsa (dolayısıyla) onunla herşey gerçekleşir.

Şüphesiz veliler kendisi ile müteallik üç kısımdır. Hepsi hepsiyle birlikte onunla bağlantılıdır.

Veliler, Allah’ın özel mekânındaki gelinlik kızlarıdır. İki dünyada da mahlûkattan saklanmış ve korunmuşlardır.

Bir kısmı dünyada gizliliği sevmişlerdir, ahirette kendisine kesinlikle bir sancak sahibi ihsan edilsin diye.

Bir kısmı dünyada korunmuştur, Dünyada ne bir kusur (ayıp) ne de eşkıya olmaktan da korkmamaktadır.

Üçüncüsü insanların huzurunda Allah’ın reyhanı olmuşlardır. Kim onu koklarsa Allah ona ruh ve rıfk ihsan eder.

Nice veliler vardır ki veli olduğunu bilir, fakat kerametleriyle açığa çıkar

Nice veliler de vardır ki Allah onun hakikatini gizlemiş ve keramet kapısını onun için kapamıştır.

Her müslümana vâcib olan fukarâ-i kirâm (Dervişler,) hakkında hüsn-ü zanda bulunmaktır. Her yer ve makamda onlardan nimet ve ihsan almasıdır.”

Enes İbn Mâlik (ra.): Peygamber aleyhisselâmın Cibril'den (as.) o da Rabbinden şöyle naklettiğini rivâyet etmiştir. “*Kim benim velime düşmanlık ederse bana harb ilan etmiştir*”¹⁹

Yine Enes (ra.)’dan. Rasûlülâh (sav.)’in şöyle buyurduğu rivâyet edilmiştir. [11a] “*Allah’ın kullarından öyleleri vardır ki Allah’a yemin etseler, Allah onların yeminlerini boşa çıkarmaz, yeminlerini yerine getirir.*”

Yahya b. Muaz (rh.a.) der ki: “*Veli Allah’ın topraktaki reyhanıdır. Sâlihler onu koklar, râyihası kalplere ulaşır, onunla Mevlâlarına götürülürler, ahlâkları farklı farklı olmakla birlikte taatleri artar.*”

İbn Atâullah Hikem’de;

Velilere hakkında delil ihdas ederken kendisi için delil var eden Allah’ı tenzih ederim. Kendisine ulaşmayı murad edenler dışında kimseyi onlara (velilere) ulaştırmadı.

Ebu’l-Abbas el-Mürsî (rh.a.) diyor ki: “*Allah’ı bilmek veli’yi bilmekten daha yakındır, daha önemlidir. Zira Allahü Taâlâ kemâl ve cemâli ile zâhirdir. Hatta senin gibi yiyip içtiği halde velinin veli olduğunu bilersen bundan şu ortaya çıkar: Allah velilerinden veli olarak tanıttığı zâta ehemmiyet vermiş, onun gönlünden perdeyi kaldırmıştır, ona bolca ihşanda bulunmuştur. Kimi, kendisinden uzaklaştırılmasına ve dalâletine hükmederse ona dost ve velilerinden hiç kimseyi bildirmez...*”

Letâifü’l-Minen’de şöyle der: “*Veliler Allah’ın gelinlik kızlarıdır. Allah’ın gelinlik kızlarını müşrikler göremez*”

Harrâz der ki: Allah bir kulunu veli edinmeyi dilediği zaman ona zikrinin kapısını açar, [11b] zikrin tadına vardığında kurb kapısını ona açar, sonra onu üns meclislerine çıkarır, sonra tevhîd kürsüsüne oturtur, kendisinden perdeleri kaldırır, onu ferdaniyet evine alır, celâl ve azamet perdesini onun için açar. Bunlara nail olunca kul fânî olur. Allah onu koruması altına alır, onu nefsinin iddiasından kurtarır.

Fasıl:

Kutb-u muazzam, şanlı, büyük Şeyh Sadeddin el-Cebâvî el-Cennânî hazretlerinin birkaç kerâmetinden bahsediliyor. Allah bereketiyle insanları yararlandırınsın, bizi kendisiyle selâm yurdu cennette iskân buyursun.

Arâisü’l-Meânî sahibi der ki: Büyük şeyh efendimizin oğlundan şöyle dediği rivâyet edilir: Allah babama sayılamayacak kadar kerâmet vermiştir. Çok sayıda cini emrine vermiştir. Ona itaat ediyorlar, ayağının altına öpüp onunla teberrük ediyorlardı. Şöyle ki ayakları eğe (müberred) gibi olmuştu. Oğlu bunun sebebini sordu, cevap vermek istemedi, ona yemin verince ayaklarına kapanmış, onunla teberrük eden, ayaklarını öpen cinleri gösterdi.

Rivâyetlerden birisi de şudur: Halîfe (Nasır Lidinillah) zamanındaydı. Çok sevdiği bir oğlu vardı. Bir hastalığa yakalandı. Halîfe çare bulacak birilerini aradı ama kimse çare bulamadı. [12a] Şam’da Şeyh Sadeddin adında meded ve nimet/el sahibi Allah’ın velilerinden bir zât olduğu söylendi. Sultan, oğlu ile Şam yönüne gitmek üzere hazırlandı. Oğlunu (zincirlerle) bağlı olarak getirdi. Şeyhin köyüne yaklaşınca o’nu sordu. Şeyhin birkaç gün önce Allah’ın rahmetine kavuştuğunu öğrendi. Sultan buna çok üzüldü. Memleketi, pâyitahtı

¹⁹ Buhari, Rikak, 38.

olan Bağdat'a dönmek üzere istişârede bulundu. Buraya kadar yorulup geldikten sonra Şeyh'in bereketini aramadan oğlunu geri mi götüreceksin, diye kendisine soruldu. Görüşümüz Şeyh'in kabrine gitmenizdir, ola ki bereketinden istifade eder, velilerin bereketi umûmîdir, sıkıntıya uğrayanlar onlarla yardım dilerler. Kabirlerinde yapılan dua kabul edilir, denildi. Sultan bunu kabul etti, yürüyerek yola devam etti, kabre geldi, bağlı vaziyette oğlunu oraya soktu. Bir müddet sonra Sultan, oğluna ne olduğuna bakmak için türbenin kapısını açtılar. Çocuğu bulamadılar. Zincirleri yerlerde buldular, bu duruma şaştılar. Sultan, oğlunun kaybolmasına üzüldü, Bağdat'a geri döndü.

Bağdat'a girmek üzereyken [12b] askerleri ve ülkesinin halkı onu karşıladı. Başlarında oğlu vardı ve hiçbir şeyi kalmamıştı, aksine sağlığı gayet yerindeydi. Babası onu görünce bayıldı, kendisine gelince evinde olduğunu gördü.

Oğluna bunun nasıl olduğunu, memleketine nasıl geldiğini sordu. Oğlu: “*siz beni şeyhin kabrinde bırakıp üzerime kapıyı kapatınca kabirden bir yırtıcı hayvan çıktı ve bağırdı. Bana kalkmamı söyledi, kalktım zincirlerim çözüldü, beni sırtına aldı. Bir süre sonra kendime geldiğimde yatağımda olduğumu gördüm. Bütün hastalığım yok olup gitmişti.*”

Daha sonra sultan şeyhin kabri üzerine imâret yaptırmak için büyük miktarda para ayırdı. Şeyhi rüyasında gördü. Şeyh o'na: *kabrimin üzerine hiçbir şey kurma, kurulu olanı da yıkma parayı ihtiyaç sahiplerine dağıt, benim ona ihtiyacım yok* diyordu. Sultan bu parayı tasadduk etti. İşin aslını Allah daha iyi bilir.

Başka bir rivâyet de şudur: Askerin biri bir gece şeyhin kabrine gelmiş yanında (ticaret için) giyim-kuşam malları varmış. Zâviyede uyurken birden yakınında kuvvetli bir çığlık duyup uyanmış. Birden zâviyede bir hırsız belirmiş, malları toplayıp çıkmak istemiş. Ancak kabirden şeyhin rûhâniyeti ona görünüp: “*Misafirimizin mallarını bırak, onu incitme diye bağırmış.*” Hırsız feryadı basıp kütük gibi kalakalmış. Asker bunu görünce türbedara seslenmiş, adam koşarak gelmiş, hırsıza olanı görünce uzuvları yumuşatmak için fakirlere (hastalara, dervişlere) yapılanı yapmış, adam çözülp kendine gelince *burada ne işin var* diye sormuş. Hırsız, *bu vakitte bu mekâna girdim, bu malları alıp çıkmak istedim ama şeyh kabirden bana bağırdı, gördüğün gibi oldum. İşte şimdi Allah'a tevbe ediyorum. Rabbime kavuşuncaya dek şeyhin hizmetinden ayrılmam demiş.* Ölünceye kadar şeyhin türbe ve tekke hizmetinde kalmış. Asker de öyle yapmış, elindeki esbâbı satıp ibadete başlamış, ölünceye kadar Hz. Şeyhin yanında kalmış.

Bir başka rivâyet: Şeyh (rh.a.)'in otlattığı sürüleri varmış, sürülerin çobanı bir gün onlara bir kuyudan su çekerken kova elinden kayıp kuyuya düşüvermiş. Onu da birisinden ödünç almış, kendisini bekliyormuş. Adam kovasının kuyuya düştüğünü öğrenince kızmış, *ne dervişlerde ne de meşâyihte hayır kaldı* demiş. Şeyh bunu duyunca eliyle kuyuya işâret etmiş, birden su ile dolu kova çıkmış, kuyunun ağzına gelmiş, kovayı alıp sahibine vermiş, [13b] bu konuda Şeyh Hazretleri'nin (ks.): *Bu benden değil ancak Allahü Taâlâ'nın velilerine bir ihsamdır* dediği söylenir.

Rivâyetlerden biri de şudur: Bir vakit koca bir çömlük yiyecek ile sınandı. Onu ancak büyük bir kalabalık bitirebilirdi. (Bunu yiyebileceğine dair) yemin etti. Şeyh yemeğe başladı ve hiçbir şey bırakmadı, üç gün hiç kalkmadan tek bir abdestle oturarak böyle devam etti. İbn Habîb es-Safadî der ki: Vecd (sahibi) iç içe pamuğun geçmesi gibi doymaksızın yer, tuvalete de çıkmaz. Hakikaten zikir, tesbih ve âyetlerde olduğu gibi yemeden de doyar.

Bir başka rivâyet: Müzmin bir hastalığı olan bir adam vardı. Doktorların elinden bir şey gelmiyordu. Onu alıp zâviye kapısına bıraktılar, yanına şeyh geldi, yürürken gözünü yere

dikerek yürümek âdetiydi. Hastanın yanına gelince geçip gitmek istedi. Ona neyin var, niye burada yatıyorsun diye sordu. Adam yakalandığım bir hastalık yüzünden, bana şifa dilemeni istemek için geldim, diye cevap verdi. Şeyh O'na “*dostların münacat vaktine kadar sabret, Allah'a senin için dua edeyim*” dedi. Hasta: *yoo, yooo, benim için şu anda Allah'a yalvar* dedi. Şeyh (rh.a.) ellerini semaya kaldırdı, semadan bir kapı belirmesin mi? Kapı onun duasına açıldı. Bunun Şeyh (rh.a.)'in olağan işlerinden olduğu söylenir. Şeyh bu hasta için dua edince hastalığından kurtuldu. Hiçbir şeyi yokmuş gibi kalktı.

Başka bir rivâyette: Bir kadın şeyh'e gelip oğlumu kaybettim, başına ne geldiğini bilmiyorum dedi. Şeyh o'na: Dün gece cinlerden bir ses duydum, cinlerden birini kastederek arkadaşına “*falın insanlardan bir çocuk yakaladı*” diyordu. Evine git, oğlun gelecek inşallah dedi. Kadın evine gitti, son yatsı vakti olunca birisi kapıyı çaldı. Kadın çıktı, uzun boylu, iri yarı bir cin gördü. O'na oğlunu getirmişti. Cin onu görünce: O'nu al, onun için cinlerden büyük bir grup öldürüldü. Şeyh olmasaydı sana getirilmezdi dedi. Kadın çocuğunu aldı. [14b] Metanetli bir çocuktuk. Şeyh'ten gördüğü kerâmetleri ona anlattı. “*Beni getirmelerini cinlere emretti. Yanında olduğum cin beni onlara vermeye yanaşmadı. Şeyh o'nun ve kavminin öldürülmesini emretti ve öldürüldüler, beni onların arasından aldılar*” dedi.

Bunlar Allahü Taâlâ'nın Şeyh Yunus eş-Şeybânî'nin oğlu Şeyh Efendi'nin Sadeddin el-Cebâvî el-Cennânî'nin anlatmamazı kolaylaştırdığı kerâmetleridir.

O büyük şeyh Sadeddin'dir. Sûfî ileri gelenlerinin tarîkatlarından Sâdiyye Tarîkatı ona nisbet edilir. Sultânü'l-ârîfîn Hz. Şeyh Sâdeddin (ks.) –Allah Müslümanlar için ömrünü uzun etsin- çok şey dinledim. Kendisine ahid almak için fakir gelince ona Şeyh Sâdeddin'in takvada ve dinde fakîri olmaya razı oldun mu? der. Fakir de evet der. Muradı büyük şeyh Sâdeddin'dir. Şeyh Sadeddin ise²⁰ adı geçen üstadımızın babasıdır. O meşhur ârif, müthiş hallerin, zâhir kerâmetlerin sahibidir. Meşhata geçince Beyt-i makdisi ziyâret gitti. Büyük bir kalabalığın anlattığına göre, Allah onun eli bereketiyle yirmi dört sakatı ayağa kaldırmıştır. Allah her şeye kadirdir.

Kerâmetlerinden biri de Şeyh İmam büyük âlim **Şihâbüddin Ahmed el-Eydûnî**'nin anlattığı olaydır. Şeyh efendimizin 963/1555 yılının sonlarında meşhata geçtikten sonra Kudüs-ü Şerîf ziyâretine giderken yaklaşık elli bin ziyâretçi ona eşlik etmiştir, diyor ve devam ediyor. Ben de onların arasındaydım, şeyhin çadırına yakın bir yerde kalıyordum. Benimle onun arasında bir bostan ya da küçük bir bahçe için ayrılmış bir yer vardı. Bir gün bir grup arkadaşımınla çadırımda otururken yanlarında yürüyemeyen yedi yaşlarında bir kız ile bir grup Arap yanımıza geldi. Kız hareket edemiyordu. Ailesi benim şeyh olduğumu sandı, çadırıma girdi. [15b] Yürüyemeyen kızı karşıma koydular, ne elini ne de ayağını kıpırdatamıyordu. Epey zamandır bu durumda olduğunu söylediler. Onlara aradıkları şeyh olmadığını söyledim, O'nun çadırını gösterdim. Şeyhin yanından dönünce kızınızla bana uğrayın da şeyhin ona yaptığını göreyim dedim. O'nu alıp şeyhe götürdüler. Bir müddet sonra birbirleriyle yarışcasına birlikte döndüler, kız da yanlarındaydı. Bunu görünce beni bir ağlama tuttu ki başımdan sarığımı çıkardım, boynumdaki bağı çözdüm, çadırımdan şeyhin çadırına yürüdüm, beni görünce kalktı, beni kucakladı, başımı öptü, yanına oturttu, sonra sarığımı istetti, onu giydim, bana biraz tatlı yedirdi.

Oğlu Şeyhü'l-meşâyih Şeyh Muhammed Efendimize gelince Allah mukarrabîn dereceleri içinde kadrini yükseltsin.

²⁰ Burada anlatılmaya başlanan Dimaşk Kubaybat (Meydan) zaviyesinin onuncu postnişini olan ve tarikatın adap ve erkanına yenilikler katan Küçük Şeyh Sa'deddindir. (ö. 7 Safer 987/4 Nisan 1579 Cuma).

3. Bab

İslâm âlimlerinin meşâyihimiz fakirlerinden zikirde sâdır olan haller ifademizi genel kullanışların dışına çıkılması hakkındaki bazı fetvaları anlatıyor.

Büyük üstad, kutbu'l-ârifîn Ebu Bekir Şemseddin Muhammed b. Şeyh Ebu'l-Hasan el-Bekrî es-Sıddîkî (ks.)'ye bir soru soruldu.

Çoğu vakitlerde, vakit müsait olduğunda Allah'ı vecd ve ızdırıp içinde zikrediyorlardı. Vecdin şiddetinden ayakta duramayıp düşenler oluyor, yere atılan kütük gibi ayağa kalkamıyorlardı. Ancak şeyh ellerine, ayaklarına masaj yaparak şeyhinin bereketiyle ayağa kaldırıyor. [16b] Elinden ya da ayaklarından, vücudunun başka bir yerinden yara veya başka bir menfez olmaksızın beliren (damar gibi) kırmızı, beyaz ya da sarı renklerde akan bir işâret çıkanlar da oluyor. Böyle olanları kınamak caiz midir? Ayrıca bahsedilen işâret temiz midir, necis midir? Bize bir fetva verin denildi.

Şeyh Muhammed el-Bekrî (ks.) hazretleri buna: *en-Nusratü'l-İlâhiyye li's-Sâdeti's-Sa'diyye* adını verdiği bir risâlecik ile cevap verdi. Cevap şudur:

Vâsi ve alîm olan Allah'a hamdolsun ki velilerin kerâmetlerinin bilinmesi aklî burhanlar, Kur'an nasları ve Nebevî hadislerle sabittir. Müslümanların cumhûru, muvahhid büyük âlimler de bu görüştedir. Sonra Allah'ı ve sıfatlarını bilen ibâdâtü taate devam eden, günahlardan kaçınan, dünya lezzetleri, şehvî arzulara düşmemeye çalışan velinin kerâmetleri kendisinden harikulâde bir halin, peygamberlik, iddiasıyla ilişkisi olmayan herhangi bir halin zuhur etmesidir. Bununla mucizeden ayrılır. Harikulâde Allah'tan bir istidrac ya da kişinin yalancılığının gösterilmesi için bazı âsi kullardan da zuhûr edebilir. Nitekim yalancı peygamber Müseyemetü'l-Kezzâb'ın, bir şaşının gözünün düzelmesi için dua ettiği fakat sağlam gözünün de şaşı olduğu nakledilir. Bu duruma "*ihânet*" denilir.

Harikulâde, Müslüman avâmın belâ ve zorluklardan kurtarılması içinde zuhûr edebilir. Buna "*meûnet*" adı verilir. Nitekim harikulâde haller dört kısımdır: Mûcize, kerâmet, meûnet, ihânet demişlerdir. Allah'ın, kalplerinin tahtında telli duvaklı tevhid gelinlerinin bulunmasını, gönül bahçelerinde tevhid ekinlerinin bitmesini istediği kulları vardır. Onları vehimlerle bir arada olmaktan ehadiyetinin parlaklığıyla kurtarmıştır. Samedaniyet nurlarının bağları ile onları ilhâm fezasına cezp etmiştir. Sonra üzerlerine celâl ve azamet örtüsünü atmıştır. Nûru onlara izzet ve kemâl perdesi ile kapanır. Bu kalplerini şevk ve endişe ile uçurmuştur. Kalplerinde acıyla şevk ateşini yakmıştır. Yolda oldukları halde yollarını kaybetmiş gibi şaşkındırlar. O'nun işi aşktır, kumrular onda kaybolur, adımlar noksan olur, içmedikleri halde sarhoşurlar. Ne var ki şarabın sultanı muhabbet kaplamıştır. Onlara sevdikleri anılınca bu bülbüllerini aşka getirir. Çeşit çeşit hüznüle coşturur bülbüllerini, şarabın neşvesi zıkr sarhoşluğunu eklemlerine ve damarlarına yayar. İç dünyalarına, ruhlarına kadar. Sarhoş halde düşerler birbiri ardınca.

İslâm'ın ve Müslümanların şeyhi Şemseddin Muhammed (rh.a.)'e bir sâil soruldu.

Fakirlerden birinde güçlü bir vecd husûle gelir. Şeyhlerinin feyz-i mededinden doğan haller ardı ardına gelir de kütük gibi yere serilir, herhangi bir tasannu ve şüphe söz konusu olmadan, ancak çevresini ve kendini bilme hissini kaybetmezse bazılarında beyaz, sarı ya da kırmızı renkli bir sıvı çıkabilir, işâret denen ki o onlarda belirlidir.

Bu necis midir, temiz midir? Ve zahirde onları ayıplamak caiz olur mu? Rahmetullahi aleyh şöyle buyurdu: Irk (damar) necis değildir. Yere düşme sırasında fakirler kendilerinden başkalarından daha fazla haberdardır. Bu arazlarından dolayı onlarla eğlenmek, alay etmek caiz değildir. Böyle bir şeye onları bırakan kişi ve böyle kişiler onların arazları hakkında gıybet etmekten caydırıcı hapis gibi sert bir tazire tabi tutulurlar.

İnsanların gözünden düşmek, hallerin değişmesiyle kalplerinin alt-üst olması da cabası.

Önceki âlimlerimizin bildirdiği tecrübe edilmiş şeylerdendir ki onlar hakkında ileri geri konuşanın kendine de kendinden sonra gelecek zürriyetine de hayır getirmez. Müslümanın hali mümkün olduğunca doğruya yorumlanması gerekir, özellikle de davranışları tasannudan uzak ise, onları bundan tenzih ederiz. Onlara ve kendine halas ve ihlâs tavsiye ederim.

Allah'ın yarattıkları içinde sırları vardır. Me'sur haberde vârid olduğu üzere bunlara saygılı olmak gerekir. Ulemânın sırrı vardır. Peygamberlerin sırrı vardır. Allah'ın da sırrı vardır. Cahiller âlimlerin sırrına muttali olsalardı onları yok ederlerdi. Âlimler peygamberlerin sırlarına muttali olsalardı onlara muhalefet ederlerdi. Peygamberler meleklerin sırrına muttali olsalardı, onları itham ederlerdi. [22a] Melekler Allah'ın sırrına muttali olsalardı şaşkın bir halde düşüp kalırlardı.

Çünkü zayıf akıllar güçlü sırları kaldıramazlar, tıpkı yarasaların gözlerinin güneş ışığını kaldıramadıkları gibi. Akılları farklı derecelerde yaratan ve her birine istediğini tahsis eden Allah'ın şanı ne yücedir!.

Şeyh Burhaneddin İbrahim el-İmâdî el-Halebî (rh.a.)'ye bir soru soruldu. Âlimler bir cümlede farklı hatalar, yeni başlayanı rahatlatmak, Allah'ı zikirde tazim gayesiyle uygun makamlar yaparak, gerekmediği yerde ilâvelerle bazen de kasıtsız olarak ziyade ya da noksan okuyarak, korku, heybet veya şevk husûle gelmesiyle mana ile iştilal ederken fakirler hakkında ne diyorlar? Onları ayıplamak caiz olur mu olmaz mı? Onları bu yüzden tekfir edenler hatalı mıdır değil midir? Herhangi bir haklı tevile dayanmadan Müslüman kardeşini tekfir eden kâfirdir. Tecdîd-i îmân etmesi, bundan tevbe etmesi gerekir mi gerekmez mi? Nikâhı hakkındaki hüküm nasıl olur? Gerekmediği yerde med yapmak ta'zim gayesiyle veya namaz fiillerinden herhangi birinin zikirsiz kalmaması için yapılırsa olur mu? Bazıları zikirde "Lâ ilâhe illallah" kelime-i tevhîdine "Allah" lafzı yerinde fakat "Hu" ile okuyabiliyorlar, ya da "Yâ Latîf", "Vâhid" gibi Allah'ın isimlerini kullananlar olabiliyor. Ey şeyhim, Ey Muhammed veya Habîbim diyor, ya da tevhid gayesiyle "İllalâh" diyenler çıkabiliyor.

Doğruya ulaştırın Allah'a hamd olsun. Rahmetullahi aleyh şöyle cevap verdi: Onların kınanması caiz olmaz. Bunu Kur'ân-ı Kerîm kıraati niyetiyle yaptıkları ikrarını onlardan almadan kınayan kişi hatalıdır. İslâm dini hakkında rast gele söz söylemiş olur. Te'dibi ve ilm-i şerîf hakkında anlamadan, düşünmeden, iyi incelemeyen konuşmaktan men edilmeyi hak ederler. Onu tekfir etmesi kendisinin kâfir olması gerekir. Yeniden İslâm'a girmesi gerekir. İslâm'a girmese de nikâhını yenilemesi gerekir, İmam Ebu Hanîfe'ye göre tekrar İslâm'a girse de nikâhın tecdîdi gerekir. Bu konudaki sahih hadis şöyle: "*Haklı bir tevile dayanmadan birini tekfir eden kâfir olmuş olur.*"

Yedi kurrâdan birisi olan Hamza'ya göre "م" uzatılarak okunur. Yine fukahaya göre, süresi kendisinden sonraki rükne varıncaya kadar namazda geçiş tekbirlerinin uzatılması müstahaptır. Böylece namaz fiillerinden hiçbirisi kavilsiz kalmamış olur.

Rivâyete göre Allah bir melek yaratmış, o melek “lâ ilâhe illallah” demekle başlamıştır. Kıyamet gününe kadar da bu sözü bırakmayacaktır. Parantez ifadeleri kitap, sünnet ve Arapların sözlerinde bulunmaktadır. Bu da konuşma içinde veya sonunda cümleden olmadan kelimeler kullanmaktır. Vurgu (te’lûd) ifadeleri de böyledir. Allah’ın doğruya Tevfik etmesi desteklenmiş, ehl-i ilim için bu durumlar gizli değildir. Varı yoğu eleştirip duran, mutaassıp, câhil kişisel çıkarları nedeniyle insanları onlardan çevirmeye çalışanlar için değil.

İki kelime arasına bir kelime katar, ilâve yapar, lafzı tekid için tekrar ederse veyahut bilinci ve bilgiyi değiştiren durumlardan biri sonucunda bir gaflet meydana gelirse fazla veya eksik okursa ya da irabı değiştirirse veyahut *أ,أ, هي, هي, ها, ها, هي, هي* gibi bir şey söylerse bu durumda o kişi zâkirler arasında kabul edilir. Ümmetin meşhur, zâhir ve bâtında mukayyed âlimleri de bunu ifade etmişlerdir.

Zikri sırasında “Ey şeyhim” derse ya da adıyla söylerse iyi olur. Çünkü o kendisi ile Rabbi arasında vasıta. Lafızların gözetilmesi beşeriyetin varlığına bağlıdır, fenası durumunda bunların gözetilmesi gerekmez. Bu teslimde zâkirin yolu vardır. Onda dilediği gibi tasarrufta bulunur. Zâkir zikir hâlinde beşeriyeti zuhûr durumunda iken lisanı “*Lâ ilâhe illallah*” ile kalbi “*Lâ mabûde illallah*” ile meşguldür. Beşeriyetin sönmesi durumunda iken diliyle *lâ ilâhe illallah* der, kalbiyle de *lâ maksûde illallah*. Beşeriyetin fenâsı makâmında ise diliyle *Lâ ilâhe illallah*, kalbiyle *lâ mevcûde illallah*. İmamların bu konudaki ifadeleri meşhurdur.

Sözünün sonunda da şöyle diyor: “Mü’minin kalbinde iman edenlere karşı gıll u gış olması doğru değildir. Kendi nefsinin başkalarına tercih etmesi de ona yakışmaz. Çünkü kendisinin sonu kötü olup, kendisini üzerinde tuttuğu kişi ise hüsn-i hâtimeyi elde edebilir. Allah’tan esenlik diler ve belâsız bir âfiyet içerisinde sevdiği ve razı olduğu söz ve amellere muvaffak etmesini niyaz ederiz. O her şeye kadirdir.

Şeyh Ebu’l-Hasan Ahmed Şihâbeddin el-Bekrî (rh.a.) fetvalarından birisi şudur. Hamd doğru yola hidâyet eden, Hakk’a ve doğruluk yoluna muvaffak eden Allah’a dır. Nefy ve isbattan (Lâ ilâhe illallahtan) sonra nasıl olursa olsun zikir caizdir. Nitekim İmam Gazzali radyallahu anh, âh lafzı için ‘o Allah’, hâ hî (هي, ها) lafzı için ‘o çok sığınan/sığınılan’ (evvâh) anlamına geleceğini zikretmiştir. Nitekim fakirin/dervişin ihtiyarı (iradesi) elinden alınca istediği şekilde Allah’ı zikretmesi caizdir. Hitabın tatlılığından itabın (cezanın) kaldırılacağı hususunda ittifak edilmiştir.[24a]

Rasûlüllah (sav.) *beni Rabbim terbiye etti, terbiyesini de çok iyi yaptı*²¹ ve *ey Muhammed, benimle senin aranda vasıta, perde ve gizlilik yoktur* buyurdu, buyurmuştur.

Kalplerin reyhanının sahibi cahil de olsa ârif de olsa fakir zikre yöneldiği zaman Allah’a yönelmiştir. Bağırsa da, feryad etse de, düşse de asla haram olmaz. Haram olması bir yana mekruh dahi olmaz.

Rivâyetlere göre Salihlerden biri Peygamber (sav.)’ı rüyasında görmüş, ona; “Yâ Rasûlüllah sana okunan şu mevlidlere seviniyor musun? diye sormuş, Rasulüllah, “*Evet, kim bizimle sevinirse biz de onunla seviniriz*” buyurmuştur.

Nasıl olursa olsun nefy ve isbattan sonra zikir konusunda geçtiği üzere ben zikri haram sayanın kâfir olduğuna hükmederim. Allahü Taâlâ; “*Nereye yönelirseniz Allah’ın zâtı oradadır*”²² buyuruyor. Fakir zikirde nasıl bir kasıt içerisinde olursa olsun zikirde bulunmuş

²¹ Süyûtî, *el-Câmiu’s-Sağîr*, I, 12

²² Bakara, 2/115.

sayılır. Bunun karşılığını alır, sevaba nail olur. Bağırma gelince, Yüce Kur'ân; Musa aleyhisselâmın Hakk Taâlâ'nın tecellisinden baygın düştüğünü ifade etmektedir. Şiir okumaya gelince bu da haram değildir, zira Rasûlüllah aleyhisselâmın şairi onun huzurunda şiir okudu. Hz. Peygamberin Enceşe adında bir çobanı vardı. Deve güdüyordu. Nebî aleyhisselâm ona sürülerini götürürken *ağır ol Encese* demişti.

Seleme b. Akvâ şöyle diyor: Rasûlüllah sallahu aleyhi ve selam ile Hayber seferine çıktık. Geceleyin yürüyorduk. [24b] Birisi Âmir b. Akvâ bize beyitlerinden dinletmeyecek misin? Dedi. Âmir şair bir adamdı. Şu beyitleri söyledi.

Vallahi, Allah olmasaydı yolumuzu bulamazdık

Ne sadaka bilirdik ne de namaz,

Üzerimize sekînet indirdi

Kalbimizi ve ayaklarımızı sâbit kıldı.

Rasûlüllah aleyhisselâm *bu şiiri söyleyen kimdir?* diye sordu. Âmir b. Ekvâ dediler. Allah Rasûlü aleyhisselâm *“Allah ona merhamet etsin”* diye dua etti.

İnkâr edenin Allah'a bu inkârından tevbe etmesi gerekir, yoksa Allahü Taâlâ'nın gözünden düşer, o zaman yöneticilerin çirkin inkârından dolayı sert ceza uygulamaları (tazir) gerekir.

4. Bab

Vecd halini ve Allahü Taâlâ'nın inâyeti ve nimetleri ile çevrelenmiş velîlerine feyzi olarak cereyan eden halleri ele alır.

Efendilerimizin cumhûru derki-Allah bizi ve sizi kasd ve irâdeye ulaştırın- vecd endişe verici bir ârız görmekten yanan bir ateştir. Üç derecesi vardır. Birinci derecedeki, duyma, görme veya düşünme şahidinin kendisinde olduğu, sahibinden iz bıraksın bırakmasın (bir anlık) vecddir.

İkinci derece, ruhun kendisi ile uyandığı, ezeli bir parlaklıkla veya ilk çağrıyı duymakla (farkına varmakla) veya hakiki bir cezbedir ki sahibi üzerinde kalp ve nur bırakan bir vecddir. [24b]

Üçüncü derece,

Kulu, iki dünyanın elinden kaçırıp kurtaran vecddir. Hazzın kirliliğinden özünü çeker çıkarır. Su ve çamurun köleliğinden kurtarır. İmam Sühreverdi buyurdu ki: Vecd, kişiye önceki haline ait şeyleri kaybetme duygusu verir. Kaybetmeyen bulamaz. Kaybetmek, kulun varlığına, sıfatları ve kalıntıları ile muhalefet etmesidir. Kulluk sıfatları ile ortaya çıkarsa özgür olarak ortaya çıkmış olur. Kim özgür olarak ortaya çıkarsa vecdin tuzaklarından kurtulmuş olur. Vecdin tuzakları diğer kalıntıları avlar. Kalıntıların varlığı ihsan edilenlerin geri kalmış olmalarındandır.

Husrî rahimehullah buyurdu ki: Rahatsız eden kişinin rahatsız ettiği kişiye ihtiyaç duyma hali ne kadar alçaltıcıdır. Haklı bir kişinin hakkında dinleyerek vecde kapılmak batıl

hakkındaki dinleme ile vecde kapılmak gibidir. Başka bir deyişle rahatsız etmesi ve batınını etkilemesi açısından (bu böyledir).

Mümşad Dîneverî bir topluluğa uğradı. Aralarında bir konuşmacı vardı. Onu gördüğünde sustular. Dineverî, *işinize bakınız, devam ediniz* dedi. *Dünyanın eğlenceleri kulağında birikirse hemmimi* (kalbi, iradeyi, duygu ve düşünceyi bir noktaya toplayıp, tek hedefe yönelmek) *meşgul edemez. Hastalığıma da şifa olamaz.* Vecd, nefesine mübtela ruhun, bazen batıl hakkında kalp ile bazen de haklı hakkında bağırmasıdır. Vecdi haklının veya batılın hakkında heyecanlandıran ruhanilerin ruhudur. Vecd bazen manaların anlamından gelir. Vecd, bazen teğanniler ve bestelerdendir. [25a] Manayı anlama açısından batıl hakkında nefse ve semadaki ruha iştirak eder. Haklının hakkında ise kalp ve ruha iştirak eder.

Sırf nameler açısından semada ruh müstakil kalır. Fakat batıl hakkında nefsin dinlemeyi (sema) çalar. Haklının hakkında kalp kulak hırsızlığı yapar.

Ruhun namelerden tat alması yönü, ruhani alemdeki iyilik ve güzelliği, bedenlerde uyumluluğu kendinde toplar. Görüntüler ruhanilerin mirasıdır. Ne zaman ruh tatlı nağmeleri ve münasip besteleri dinlerse ondan etkilenir. Aynı kaynaktan gelmiş olmalarından dolayı. Eğer hal gücü bulunursa sahibi vecdden etkilenmez.

Sehl (ra.)'ın arkadaşlarından biri anlatıyor. Sehl ile senelerce arkadaşlık ettim. Dinlediği zikir ve Kur'anın bu kadar tesiri altında kalan birini görmedim. Ömrünün son günlerindeydi. Bir gün yanında: *"Bu gün sizden fidiye kabul edilmez"*²³ âyeti okundu. Az kalsın yere yığılıyordu. Bunu kendisine sordum. Zayıf düştüm dedi. Başka bir defasında; *"Bu gün mülk Hakk Taâlâ'nın, Rahmânındır"*²⁴ âyetini okuyan birini duydu. Çok sarsıldı. İbn Sâlim kendisine sordu, o da çok etkilenmişti, yine zayıf düştüm diye cevap verdi. O'na eğer zayıflık bu ise kuvvet nedir ki denildi. Dedi ki: Kendisine bir vârid gelmemesi ancak gelirse halinin güçlüyle varidin onu yutması demektir. Onun bu sözüyle mevlamız Şey Sadeddin Cebavi'nin şu sözüne tabi olduğunu gördüm. Bilmiyorum bu sözler ona mı yoksa başka birine mi ait olarak örnek gösterilmiştir.

Kerim olan Allah'ın kapısına gel, her ne zaman hayır niyetiyle kapısını çalan olursa o açtır

Her ne zaman açıktan bir günah işlersen, günahını örter, tevbe edersen affeder.

Efendim! ona gece nida edersen lebbeyk der, verir ve ihsan eder.

Biz ancak aşık olana aşık oluruz, çünkü aşkın vecd hali seveni kaplamış ve üzerine taşmıştır.

Birisi ismimizle teganni ederse, vecd onu kaplar ve onun durumu açığa çıkar.

Bu onun koruluğundan bir esintidir, koku ondan taşar ve yayılır.

Batının parlaması yansıdığına, perdeli gizli olan şeyler ortaya çıkar ve belirgin hale gelir.

Sevgi bardakları ince olduğunda manalarını ve güzelliklerini bize gösterir.

Ey evi uzak olan! Bu cefalar o kadar arttı ki kalbimdeki şevkin tetiği onda iz bıraktı.

Bizden olursan o şeylerden soyun, manayı anla ve bardağın temiz olanını al.

²³ Hadid, 57/15.

²⁴ Mü'min, 40/16.

5. Bab: Velî'nin menşuru olan zikrin fazîleti, hafî ve celî kısımlarına ayrılması hakkındadır. Ebu Hureyre (r.a)'dan rivâyet edildiğine göre Rasûlüllah aleyhisselâm şöyle buyuruyor: *Allah'ın gezici melekleri vardır. Zikir meclislerini ararlar. Allah'ın anıldığı bir meclis görünce onlarla birlikte otururlar, [26a] kanatlarını açarlar, öyle ki kendileri ile dünya seması arası dolar. Dağılınca semaya çıkarlar. Allah onlara nereden geldiklerini daha iyi bildiği halde nereden geliyorsunuz diye sorar. Melekler yeryüzündeki kullarının yanından geliyoruz, onlar tesbih, tekbir, tehlil ve tahmid ile sana ibadet ediyorlar, senden istiyorlar dediler. Allah benden ne istiyorlar buyurdu. Cennetini istiyorlar dediler, Allah benim cennetimi gördüler mi ki buyurdu. Hayır dediler. Allah Cennetimi görmedikleri halde istiyorlar, bir de cennetimi görselerdi buyurdu. Melekler senden korumanı istiyorlar dediler, neden korumamı istiyorlar diye sordu, Allah Cehennemden dediler. Allah, Cehennemimi gördüler mi diye sordu, onlar yine hayır dediler. Allah bir de benim Cehennemimi görselerdi buyurdu.*

Senden mağfiret diliyorlar dediler, melekler, Allah da onları bağışladım, onlara istediklerini verdim, korunmak istedikleri şeyden onları korudum buyurdu. Melekler o zaman ama onların içinde çok günahkâr bir kişi de vardı, sadece oradan geçiyordu, onlarla birlikte o da oturdu dediler, Allah onu da bağışladım, onlar öyle bir topluluk ki onlarla birlikte oturup kalkan bedbaht (şakî) olmaz buyurdu. Hadisi Buhârî ve Müslim rivâyet etmiştir.

Yine Ebu Hüreyre (ra) rivâyet ediyor: Rasûlüllah aleyhisselâm Mekke yolunda yürüyordu. Cumdan denilen dağa geldiler. Allah Rasûlü; *Yürüyün bu Cumdan'dır. Buradan müferridun geçmiştir daha önce buyurdu, ashâb müferridûn nedir? Dediler. Allah'ı çok anan erkek ve kadınlardır buyurdu. [26b] Hadisi Müslim, Tirmizi ve diğerleri rivâyet etmiştir.*

Ebu'd-Derdâ (ra.)'ın rivâyetine göre Rasûlüllah aleyhisselâm şöyle buyurmuştur. *En hayırlı olan, melikinın katında en güzel, derecenizi en çok yükselten, sizin için altın ve gümüş infâk etmekten daha sevap, düşmanla karşılaşp boyunlarınızı vurmanız veya boyunlarınızı vurmalarından sizin için daha hayırlı olan amelinizi size bildireyim mi? Evet dediler. Allah'ı zikretmektir buyurdu. İmam Mâlik ve Ahmed b. Hanbel hasen bir senetle rivâyet etmiş, Tirmizi ve diğerleri de rivâyet etmiştir.²⁵*

Abdullah b. Ömer (ra.)'nın rivâyetine göre Hz. Peygamber aleyhisselâm: *Her şeyin bir cilâsı vardır, kalplerin cilası da Allah'ı anmaktır. Allah'ı zikretmekten daha çok Allah'ın azabından kurtaran bir şey yoktur buyurdu.*

Ashâb Allah yolunda cihaddan da mı diye sordular. *Allah yolunda cihaddan da, kılıcıyla parça parça oluncaya kadar savaşmasından da buyurdu. Beyhakî ve diğerleri rivâyet etmiştir.*

Üstad Ebu Ali Dekkâk (ks.): Zikir veliliğın menşûrudur. Kim zikre muvaffak edilirse kendisine menşur verilmiş olur. Kimin elinden zikir alınırsa o da alınmış olur, diyor. Kuşeyrî onun şöyle dediğini naklediyor: Zikir Hakk Taâlâ'nın yolunda kuvvetli bir rükündür. Bu yolda umdedir. Kişi ancak zikre devam ederek Allah'a varabilir. Dilin zikri ve kalbin zikri olmak üzere zikrin iki türü vardır. [27a] Kul dili ve kalbiyle zâkir olursa vafında, sülûkünde kâmil olur.

²⁵ Tirmizî, Daavât, 6; Mâlik, Muvatta, Kur'an, 24.

Sa'd İbn Ebû Vakkâs (ra.)'in rivâyet ettiğine göre Rasûlüllah aleyhisselâm: Zikrin en hayırlısı hafî olandır. Rızkın ya da geçimin, İbn Vehb burada tereddüt ediyor- en hayırlısı yetecek kadarıdır. Ahmed, Ebû Avâre ve İbn Hibbân rivâyet etmiştir.

Zikrin iki türü vardır: Celî ve Hafî. Beyhakî *Şuabü'l-iman*'da şöyle diyor: Hafî zikrin iki türü vardır. Biri nefiste zikirdir. Allahü Taâlâ:

وَأَذْكُرُ رَبِّيَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ

'Kendi kendine, yalvararak ve ürpererek, yüksek olmayan bir sesle sabah akşam Rabbini an. Gafillerden olma' (A'raf 205) buyuruyor.

Diğeri söyleyenden başkasının duymayacağı dil ile yapılan zikirdir. Beyhakî'nin rivâyet ettiği Hz. Aişe hadisinde Rasûlüllah aleyhisselâm şöyle buyurdu: *Hafaza'nın duymadığı zikir Hafaza'nın duyduğu zikirden yetmiş kat üstündür.*

Kadı İyâz (ra.)'a göre de Allah'ı zikretmenin iki türü vardır. Kalp ile zikir ve dil ile zikir. Kalp ile zikrin de iki türü vardır. Biri ki bu zikirlerin en üstünü, en değerlisidir-Allah'ın azameti, celâli, ceberût ve melekûtu, semâvât ve arzdeki âyetleri hakkında düşünmektir. [27b] Bununla ilgili bir hadiste *zikrin hayırlısı hafî olandır* şeklinde geçmektedir. Onunla murad edilen budur. İkincisi emir ve nehiylere riâyet ederek kalp ile zikretmektir. Kendisine emredilene uyar, yasaklanana bırakır, şüpheli olandan da geri durur. Kalb, huzurunda mücerred dil ile zikre gelince bu zikrin en zayıf türüdür. Ancak Hadîs-i şerîf'de belirtildiği gibi bunda da büyük bir fazîlet vardır.

Enes b. Malik (ra), Peygamberimizin şöyle buyurduğunu söylemiştir:

“Cennet bahçelerine uğradığınızda istifade ediniz. Cennet bahçeleri nedir? diye sorulduğunda, Peygamberimiz:

“*Zikir halkalarıdır*” buyurdu²⁶. Tirmizi bu hadisi tahrîç etmiş Beyhakî ve başka alimler 'hasen' demiştir.

Abdullah b. Amr şöyle anlatıyor: Hz. Peygamber'e
“Ey Allah'ın Rasûlü! Zikir meclislerinin ganimeti nedir? Diye sordum.
“Zikir meclislerinin ganimeti cennettir cennet!” buyurdular.²⁷

Muaz İbn Cebel Peygamberimizden şöyle rivâyet etmiştir: “*Kim cennet bahçelerini arzularsa zikrullahı artırsın*” İbn Ebî Şeybe ve Taberani tahrîç etmiştir.

Nâfi'den gelen rivâyette “Lokman Hakîm oğluna:

“Ey oğul! İyi meclisleri seç. Allahü teâlâ'nın ism-i şerîfinin anıldığı bir meclisi, bir topluluğu görürsen oraya otur. Eğer âlim isen, oradakiler senin ilminden faydalanırlar. Eğer, âlim değilsen, oradakiler, sana bir şeyler öğretir. Eğer, Allahü teâlâ oraya rahmetini ihsan ederse, orada bulunanlarla beraber sana da isabet eder.

Ey oğul; Allahü teâlâ'nın anılmadığı yerden uzaklaş. Oraya oturma. Çünkü sen âlim isen, oradakiler senin ilminden istifade etmezler. Âlim değilsen, cehâletini daha da artırırlar.

²⁶ Tirmizi-Ahmed-Beyhaki: Terğib Ter: 3/355.

²⁷ İmam Ahmed ve Taberani 'hasen' isnadıyla tahrîç etmiştir. Heysemi, X/78; Münziri III/56.

Bildiklerini de unutursun. Eğer Allahü teâlâ, oradakilere azabını gönderirse, onlarla beraber sana da isabet eder. İnsanların kanlarını döken kimseye gıpta etme. Çünkü Allahü teâlâ'nın nezdinde, onu da öldürecek birisi vardır.” Bunu Ebu Nuaym Hilve’inde tahriç etmiştir.

Ata İbn Rabah Peygamberimizden şöyle rivayet etmiştir:

“*Kim zikrullah için bir meclise oturursa yetmiş bin batıl meclisi kapatmış, örtmüş olur*”. İmam Ebu Bekr b. Hallâl bunu Cami’inde tahriç etmiştir.

Hatime: İtikadın güzel yapılması ve intikadın kaçınmak hakkındadır.

Bil ki Allah ve bize ve size rahmet etsin. Her müslümana bütün sufi büyükleri ve Sadiyye taifesinin hayırlıları hakkında itikadını güzel yapması gerekir. Onlara muhabbet, sevgi, samimi kalple sızık gerekir. Peygamberimiz “*Kişi sevdiğiyle beraberdir*”²⁸ buyurmuştur. Kim bazı ulemaya tariz ederse, söverse, dilini onların halini inkâra tahsis ederse muhakkak ki Allah ile harp etmeyi hedeflemiş demektir. Nitekim Allah’ın Rasulü (s.a.v.) ise bir kutsî hadislerinde: **[28b]** “*Hakk Teâlâ buyuruyorlar ki: Kim benim bir velime eziyet ederse, bana harp ilan etmiş olur.*”²⁹ Yine Arifbillah Seyyid Şeyh Alvan el-Hamevî, *Taiyye Şerhi*’nde Şeyh Abdulkadir b. Habîbü’s-Safedî rahimehullâh’tan rivayetle buyurdu ki;

Kim Allah ile savaşırsa Allah onu keser ve helak eder. Helak ve kesme işinin vücut ve beden üzerinde olması şart değildir. Allah’ın evliyasına bazı eziyet edenler aldanır, Allah onlara mühlet verir ve ecellerini tehir eder. Cahiller şöyle derler: Bu veli olsaydı beni helak ederdi veya onun sebebiyle helake uğrardım. Çünkü onun helaki sadece veliye eziyet verdiği için kesindir. Ancak Allah’ın tevbe edeceği için, sulbünden getireceği iyi bir nesil için bedenini, bedeninin şeklini koruması amacıyla ilminde ona inayet edeceği daha önce geçmişse bu durum müstesna.

Peygamber Efendimiz Cebrail’e ve dağlar meleğine Mekke müşrikleri üzerine iki dağın çökmesini isteyip istemediği sorulduğunda verdiği cevap gibi: “*Onların sulbünden Allah’a ibadet eden ve şirk koşmayan bir neslin çıkmasını ümit ederim.*”

Bunun benzeri İskenderiye fakihî ile beraber arifbillah Ebü’l-Abbas el-Mürsi arasında da olmuştu. İskenderiye fakihî Ebü’l-Abbas’ın kerametlerini inkâr ediyor, sürekli ona eziyet ediyordu. Ta ki onun sulbünden bir çocuk oluncaya kadar bu sürdü. **[29a]** Onun çocuğu İbn Ataullah el-İskenderi, eziyet ettiği Ebü’l-Abbas’ın öğrencisi oldu. Bu kıssayı *Letaifü’l-minen* de İbn Ataullah İskenderi nakletmektedir.

Sonra Şeyh Alvan dedi ki: Helak kalpte, sırda olur. Örtünün artması, körlüğün çoğalması, örtünün kalınlaşması ve yoğunlaşması, çokça kovulması ve uzaklaştırılması, açıktan günah işlemesi ve Allah’ın emirlerine önem vermemesi, tevbe etmemesi, günahlara düşmesi nedeniyle helak meydana gelir.

Hissedilen helak (el-helâkü’l-mahsûs), levh-i mahfuzda kalemin yazdığı, ezeli kadim Allah’ın ilminde geçen vakte kadar tehir edilir. Allah, eziyet eden kişiye lütufta bulunur, ta ki

²⁸ Ebû Dâvûd, Edeb 113; Müslim, Birr 50.

²⁹ Buhârî, Rekâik 38; İbn Mâce, Fiten 36.

kalbini sevgi ve aşka bağlasın ve böyle inansın. Nitekim Allah Teâlâ, ‘*Umulur ki Allah aranızda ve düşmanlarınız arasında sevgi yaratır. Allah kadirdir, Allah gafûru’r-rahîmdir.*’³⁰

Arif billâh efendim Şeyh Abdülgaffar el-Kavsî rahimehullahi Teâlâ kitabında buyurdu ki, ‘*Allahtan uzaklaştıran, dünyada ve ahirette şakavete düşüren büyük musibetlerden birisi Allah’a mensup birisine yahut Allah’ın velilerine eza etmektir.*’

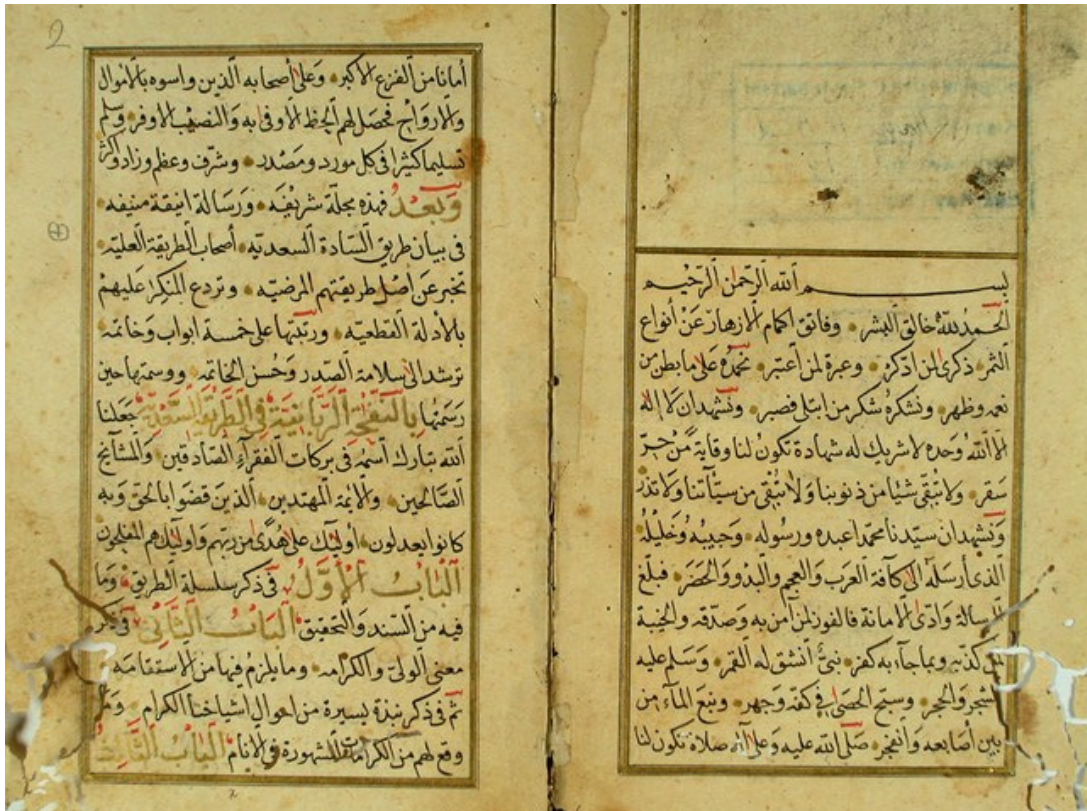
Şeyh Alvan dedi ki, bu taifeyi inkâr edenlerden hiç kimseyi asla görmedim ki ne iflah olmuş ne de başarılı olmuş olsun. [29b] Allah’ı tanıyan ve Allah’ın velileri hakkında kötü zanda bulunan birisi nasıl kurtuluşa erer ve nasıl iflah olur. Şeyh Abdülgaffar dedi ki, Şeyh Abdülaziz rahimehullah bana anlattı, bir defasında ben evimde yalnız başıma idim. Bir hırsız geldi. Beni bir şüphe aldı. Fakirlerin kalpleri kendilerine şüphe veren şeylere tahammül edemez. Çünkü onlar Allah ile cem’iyyet halinde bulunurlar, bu durum onların Allah ile arasını ayırır. Evden çıktım ve kapıyı kapadım, hırsız öylece kaldı, ben de elini kestim dedi.

Şeyh Alvan dedi ki: Önceki dönemlerde bazı arifleri inkâr edenlerin hikâyeleri bana ulaştı. Onlar ilimde meşhur, melikler ve sultanlar yanında değerli kimselerdi. Fakat onlar babalarının dini İslam’dan çıkmış olarak Hristiyanların dini üzerine öldüler. Bu imanin ehl-i velayetle olduğunu gösterir. Bazıları ise dalalette ve aldanmadır. Kendilerine ikram olunanlara gelince, irfanları artmış, yakınlık safasına ermiş, ehl-i imandan avamın muttali olamayacağı sırlara muttali olmuşlardır.

Seyyid Şeyh Alvan dedi ki, şayet onlar ders ve fetva âlimlerinden iseler onların akılları (düşünme biçimleri) makuldür. İnsanlar katında bilinmekte, keşf ve yakınlık makamında meçhuldürler. [30a] Nitekim bazılarından nakl olundu ki İnsanlardan meşhur birisine, ‘bilir misin/tanır mısın’ diye sorulduğunda, ‘*Evet onu gökyüzü ehlinden değil yeryüzü ehlinden olarak biliyorum*’ dedi. Bununla müminler tabakasından ve arifler yolundan olmadığını işaret etmektedir. Allah İbn Ebi’l-Vefa’ya rahmet etsin. O dedi ki, ‘*Ey Fakih! Bize akıllara makul olanı getir ki nakledilenlerin zahirinden aslına intikal edelim. Aksi takdirde biz haklıyız.*’

Haydi, senin için *hasedin özrü* sözünün açık olduğu ne kadar tehlikelidir, cehline karşılık, sözüne ve fiiline aldanmış, senden önce geçen irsinin hazinelerini aç, inkârdan sakın, çünkü o seni helak eder.

Ey Allahım! Beni dostlarına dost, düşmanlarına düşman kıl. Kalplerimizde iman edenlere karşı düşmanlık yapma. Ey rabbimiz muhakkak ki sen raûf ve rahîmsin. Hamd âlemlerin rabbine mahsustur. Salât ve selâm efendimiz Muhammed aleyhisselama, âline ve bütün ashabına olsun. Bu eser *er-Risâletü’l-Muhammediye fi’r’reddi ani’s-sâdeti’s-Sa’diyye*’den özetlenmiş olan *Nefhatü’r-rabbâniye fi tarîkati’s-sâdiyye*’nin son kısmıdır. Eseri yazan Şeyh Şemseddin Muhammed b. Eş-Şeyh Zeynüddin Ömer es-Sa’dî el-Halebî’dir. Özetleyen ve eseri oluşturan el-fakîr Ebû Tayyib Muhammed el-Bedru’l-Gazzî ufiye anhu. [30b.]

شيخ وكيفية نفعه او يفتح من يسمى الظنون باولياء الله
 العارفين به قال الشيخ عند الغفار حكى لي الشيخ
 عبد العزيز رحمه الله تعالى انه كان مرة في بيت وحده
 فطام اليد لص وجعل يشوش عليه قال وقلوب الفقراء
 لا تختم من يشوش عليهم لانهم يكونون في جميعية مع
 الله تعالى في غير قويم قال الشيخ فخرجت من البيت
 وربما قال قلت الباب قال فاحذر ذلك اللص وقطعت
 يدك وقال الشيخ علوان ولقد بلغنا عن بعض المتكبرين
 على بعض العارفين في الزمان الاول وكان مشهورا
 بالعلم ذاحضة عند الملوك والسلاطين انه مات
 على دين النصرانية مرتدا عن الاسلام والدين هذا
 والايان باهل الولاية ولاية وبغضهم ضلالا
 وغواية فانهم الكرامون بمنزلة العرفان وصفا لا يفتا
 ولا اطلاع على سر لم يطلع عليها عوام اهل الايمان
 قال سيدي الشيخ علوان ولو كانوا من علماء الفنون
 والدروس فانهم يعتبرونهم معقولون وعند الناس
 معروفيون وفي حضرات القرب والكشف هم اولون كما

فعل عن بعضهم انه سئل عن رجل مشهور في الناس هل
 تعرفه قال نعم اعرفه في اهل الارض لا في اهل السماء ويشير
 بذلك الى ان ليس في طباق المؤمنين ولا في سلك
 العارفين ويرحم الله ابن ابي الوفاء حيث قال
 يا فقيه انما مع الغول معقول ما ننقل اصلا
 عن ظاهر المنقول الا انا مطلق واش ما خطر لك فوك
 عند الحسد واخرج على جبين جملك مغرور في فوك
 ايضا وفي فوك الى ان قال افتح كنوز ارتك
 من الذي فلك واحذر من الامتار فانية المهلك
 اللهم اجعلنا اخبيا بالاجتبابك واعدا لا عدابك
 ولا تجعل في قلوبنا غلا للذين آمنوا ربنا انك رؤوف
 رحيم ولله در رب العالمين والصلاة والسلام على سيدنا
 محمد وعلى آله وصحبه اجمعين هذا آخر النسخة الربانية
 في الطريقة السعدية المنجزة من الرسالة المحمدية في الزمان
 عن السادة السعدية تاليف الشيخ الامام العالم العلامة
 سيدي الشيخ شمس الدين محمد بن الشيخ زين الدين عمر السعدري
 الحلبي ومخلصها ومتممها الفقيه ابو الطيب محمد بن عبد العزيز بن علي